

# СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО ШТИП - МОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Нако Ташков<sup>1</sup>  
Дејан Методијески<sup>2</sup>

*Анстракт*

Предмет на оваа статија е потенцијалот со кој располага градот Штип за развој на спортскиот туризам. На прво место ќе бидат разгледани карактеристиките на спортскиот туризам на светско ниво. Потоа ќе биде посочен сегашниот степен на развој на ваквиот вид туризам во градот Штип. Во последниот дел од статијата ќе бидат направени препораки за перспективите и понатамошниот развој на спортскиот туризам.

*Клучни зборови: спорт, туризам, Штип*

## SPORT'S TOURISM IN STIP- POSSIBILITIES AND PERSPECTIVES

Nako Taskov  
Dejan Metodijeski

*Abstract*

The subject of this column is the potential that the town of Stip has for the development of sport's tourism. First of all the characteristics of sport's tourism on world level will be analyzed. Then the development of this kind of tourism in Stip will be pointed out. In the last part of the column there are going to be some recommendations about the perspectives and further development of sport's tourism.

*Key words: sport, tourism, Stip*

---

<sup>1</sup> Д-р, Факултет за туризам и бизнис логистика – Гевгелија, e-mail: nako.taskov@ugd.edu.mk

<sup>2</sup> М-р, Факултет за туризам и бизнис логистика – Гевгелија e-mail: dejan.metodijeski@ugd.edu.mk

## 1. СПОРТОТ И ТУРИЗМОТ

Историски гледано првите докази за учество на луѓето во спортски активности датираат од пред 4000 години. Археолозите од Норвешка имаат пронајдено цртежи на камен од луѓе како спортуваат. Други наоди кои се откриени кај древните Еѓипќани покажуваат слики на луѓе кои вршат спортски активности како пливање и бокс и покажуваат дека кај Еѓипќаните имало натпреварувачки дух, тие имале поставено правила, давале награди и имале униформи за спортовите<sup>3</sup>. Сепак како пример за најстари патувања кои ја покажуваат врската помеѓу спортот и туризмот може да се определат Олимписките игри во античка Грција<sup>4</sup>. Организирањето на спортски натпревари и патувањата за закрепнување на гладијаторите и посета на бањи се среќава кај Римјаните<sup>5</sup>. Од шеесетите години на минатиот век па наваму многу автори прават истражувања, пишуваат за врската помеѓу туризмот и спортот и даваат дефиниции за спортскиот туризам. Thomas Hinch и James Higham во својата книга селектираат дефиниции од повеќе автори поврзани со спортскиот туризам и спортскиот турист<sup>6</sup>.

*Дефиниции за спортски туризам:*

- Патување од некомерцијални причини за учество или следење на спортски активности надвор од постојаното место на живеење ( Hall, 1992 )
- Израз на однесување на луѓето во тек на нивното слободно време – време за одмор – кое се користи делумно во природна средина и другиот дел во објекти за спорт и рекреација ( Ruskin, 1987 )
- Одмор кој содржи спортски активности или како учесник или како гледач ( Weed and Bull, 1997 )
- Патување надвор од своето постојано место на живеење со цел учество во физички активности, гледање на физички активности или посета на атракции поврзани со физичка активност ( Gibson, 1998 )

*Дефиниции за спортски турист:*

- Привремен посетител кој престојува најмалку 24 часа во реонот на настанот и чија примарна цел е да учествува во некој спортски настан, а реонот му е секундарна атракција ( Nogawa, 1996 )
- Лице или група луѓе кои активно или пасивно земаат учество во спорт од натпреварувачки или рекреационен карактер, кои патуваат и престојуваат надвор од своето постојано место на живеење ( спортот претставува примарна активност ), ( Gammon and Robinson, 1997 )
- Лице или група луѓе кои патуваат и престојуваат надвор од своето постојано место на живеење и учествуваат активно или пасивно во спорт од натпреварувачки или рекреационен карактер и на кои тоа им претставува секундарна активност ( Gammon and Robinson, 1997 )

Некои автори гледаат можност за привлекување на туристи преку традиционалните спортови кои се карактеристични за одредени земји како сумо борбите во Јапонија, родеото во С.А.Д<sup>7</sup>. Други ја разгледуваат културната димензија на

<sup>3</sup> Masterman, G. "Strategic sports event management, an international approach", Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2004

<sup>4</sup> Weed, M. ed. "Sport and tourism: a reader", Routledge, NY, 2008

<sup>5</sup> Weed, M. and Bull, C. "Sports tourism participants, policy and providers", Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2004

<sup>6</sup> Hinch, T. and Higham, J. "Sport tourism development", Multilingual Matters, 2004

<sup>7</sup> Mallen, C. and Adams, L. "Sport, recreation and tourism event management: theoretical and practical dimensions", Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2008

спортот како туристичка атракција<sup>8</sup>. Од гледна точка на туристот, спортскиот туризам може да биде третиран како спорт со игра, каде што има физичка активност од страна на туристот и спорт со натпреварување кој е поврзан со пасивно туристичко однесување односно следење на натпревар<sup>9</sup>.

Добар показател за тоа колку е популарен спортот денес се спортските прилози во дневниот печат, на радиостаниците и вестите на локалните телевизии. Спортот е многу важен за туризмот, а туризмот и патувањата се од основно значење за многуте видови на спорт (водни спортови, зимски спортови, и.т.н.).

## 2. ПОТЕНЦИЈАЛОТ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО ШТИП

Територијата на општина Штип, во однос на соседните општини има централна географска положба и токму на ова подрачје се вкрстуваат повеќе значајни патни правци помеѓу источна Македонија и Повардарието, со што овој крај има улога на спојница помеѓу повеќе региони<sup>10</sup>. Поволната положба придонела градот да биде развиен културен, економски, а во денешно време и универзитетски центар на источна Македонија. За богатата историја на градот сведочат повеќе културно-историски, археолошки и религиозни објекти како што се: Баргала, Аквадуктот, црквата “Св. Ѓорѓи”, Безистенот, Саат кулата, училиштето во кое учителствувал Гоце Делчев во Ново Село, Народниот музеј и многу други. Овие објекти даваат можност на градот за развивање на културниот туризам. Од аспект на развојот на евент туризмот, може да се спомене фестивалот за забавни мелодии Макфест, бањата Кежовица како потенцијал за спа туризам, гастрономските специјалитети специфични за градот како кулинарен туризам и.т.н.

Предмет на оваа статија е потенцијалот на спортскиот туризам во Штип, а од многуте спортови кои постојат во градот ги избравме следните примери:

### 2.1. ЛОВНО-РИБОЛОВНОТО ДРУШТВО

Ловно – риболовното друштво од Штип, е формирано 1950 година. Моментално во него членуваат околу 500 ловци. Друштвото функционира со помош на годишната чланарина која ја плаќаат членовите. Од финансиските средства со кои располага друштвото, ја плаќа концесијата за стопанисување со ловиштата. Друштвото е член на македонската федерација на ловечки организации, со која во соработка и по полагање на испит може да издаде дозвола за лов на своите членови. Една од основните задачи на друштвото е да се грижи за ловиштата и бројната состојба на дивечот. На територијата на која се наоѓаат ловиштата се лови претежно прелетен дивеч како грлица, препелица и гривнеж. Исто така во определен број се лови и заштитен дивеч како еребица полка и еребица камењарка. Во перспектива има можност и за лов на таканаречен штетен дивеч – волк.

Основно постојат две сезони за лов на прелетен дивеч. Првата сезона започнува од 2-ри август и трае до 22-ри септември, а втората сезона започнува на 11-ти октомври и трае до 15-ти септември. Исклучок прави гривнежот кој се лови од 15-ти декември до 28-ми февруари.

---

<sup>8</sup> Higham, J. ed. “*Sport Tourism Destinations: issues, opportunities and analysis*”, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2005

<sup>9</sup> Brent, W. Ritchie, I. Adair, D. “*Sport tourism interrelationships, impacts and issues*”, Channel View Publications, 2004

<sup>10</sup> *Културно-историски водич на Штип*, 2002

Во разговор со Ванчо Јованов кој е секретар на друштвото, посочи дека годишно во Штип доаѓаат околу 60 ловци од странство, претежно од Грција и Италија. Интересен податок е дека од 2000 година па наваму се зголемува бројот на ловци кои доаѓаат да ловат на ловиштата со кои располага друштвото. Според Јованов бројката од 60 странци кои доаѓаат секоја година е сосема доволна поради бројната состојба на дивечот и потенцијалот со кој се располага. Иако со текот на годините бројната состојба на дивечот е намалена околу 80 %. Причината за тоа што има помалку птици од порано е затворањето на 7 земјоделски задруги во реонот на Штип кои саделе најразлични култури како сусам, сончоглед, памук, бостан, кои биле храна за птиците. При недостаток на храна птиците лесно си одат, а тешко се враќаат. Во последните години се забележува мал пораст на бројноста на дивечот бидејќи државата го стимулира земјоделието со субвенции и птиците пополека почнуваат да се враќаат.

Интересни за оваа статија се ловците кои доаѓаат од странство. За да можат да дојдат како ловци во нашата земја друштвото испраќа нотарски заверена покана до регионалниот центар за гранични работи при МВР. Дневната карта за лов која треба да ја платат изнесува 50 евра, а кога се лови заштитен дивеч плаќаат дневна карта од 20 евра и 20-30 евра за бројка застрелан дивеч. Кога одат на лов се придружувани од ловни водичи на друштвото, кои се грижат за отстреланиот дивеч, да не се лови на истите места за да не се исплаши птицата и др. Обично странците кои ловат кај нас доаѓаат со сопствена опрема, теренски возила и ловно оружје. За оружјето имаат право да внесат до 50 патрони муниција, а останатото го купуваат кај нас. Често се случува со себе да ги носат и своите ловечки кучиња кои ги тренираат при ловот.

Од неколкудневниот престој на ловците и нивното учество во спортски туризам бенефит има целата заедница. Тие ги користат објектите за престој и ги посетуваат угостителските објекти во градот. Најголемиот дел од овие спортски туристи се враќаат и следната година.

## 2.2. АЕРО-КЛУБОТ

Брзиот развој на воздухопловството во светот, посебно во Европа и САД, оставил силен впечаток и на просторите од нашето поднебје<sup>11</sup>. Така во далечната 1924 година е оформен аеро-клубот во Штип. Во својата повеќедецениска историја овој аеро-клуб ја продолжува традицијата на летање и тој е еден од најстарите и најтрофејни на Балканот. Аеро-клубот е член на воздухопловната федерација на Македонија. За своите потреби овој аеро-клуб го користи спортско-туристичкиот аеродром во Штип. Во рамките на аеро-клубот постои и воздухопловна школа која врши обука на пилоти на авиони, пилоти на едрилица, моделари, падобранци и параглајдери. Обуката трае околу 2 месеца во кои треба да се летаат одреден број на часови.

Во изминатиот период во овој клуб се обучени повеќе генерации кои денес работат како пилоти во авио-компаниите, пилоти во Владата на Република Македонија, АРМ и МВР. Покрај обуките аеро-клубот со својот професионален тим врши и комерцијални летови како: фрлање пропагандни летоци, влечење на транспарент и снимање од воздух. Клубот редовно учествува во акциите за против-пожарно извидување, односно навремено откривање и локализирање на пожарите на територијата на Р.Македонија. Десетина години по ред клубот е организатор на светскиот куп во ракетно моделарство, а учествува и на европските и светските првенства каде бележи значајни успеси.

Аеро-клубот располага со авиони од типот Цесна (четворосед), Утва (двосед) и едрилицы (двоседи и едноседи). Едрилиците двоседи се користат за туристи кои немаат

<sup>11</sup> Кралев, Т. “Сините момчиња од Штип: 85 години Аеро-клуб во Штип”, 2009

дозвола за летање и нив ги вози пилот. Летот може да трае неколку часа, може да се прелетаат и поголеми дистанци, а летот чини триесетина евра и претставува вистинско доживување. Од 2000 година па наваму се забележува зголемен интерес за летање од страна на туристите и нивниот број постојано расте. Во разговор со Митко Петешев кој е управник на аеро-клубот тој посочи дека нивните услуги ги користат околу триесетина туристи годишно од кои поголемиот дел се домашни. Бидејќи летањето е поврзано со временските услови, како најдобра сезона за летање се препорачуваат пролетните и летните месеци, иако не е исклучок да се лета и есен и зима. Најчесто се лета за време на викенди.

Современите светски трендови ја наметнуваат потребата за нови активности. Се планира идниот развој на аеро-клубот да биде насочен кон формирање на такси-авијација, поради се поголемиот интерес од страна на бизнис секторот за патување до познатите европски дестинации.

### 2.3. АЛПИНИСТИЧКИОТ КЛУБ “АСТРАЈОН”

Алпинизмот е вид планиски спорт и се состои во качување на планини обично со цел освојување на планински врв. Во Европа овој спорт е познат како алпинизам, додека во САД се нарекува планинско качување (Mountaineering). Овој спорт има повеќевиесетовна традиција, во последно време станува се попопуларен, а денешните алпинисти користат посебна опрема, вршат тренинзи и ги означуваат своите места за качување. Во разговор со Горан Самоников и Бобан Стојанов од алпинистичкиот клуб Астрајон, тие раскажаа дека во околината на Штип има доста места кои можат организирано да се посетат. Инаку името на алпинистичкиот клуб Астрајон (звезден град) доаѓа од истоимениот рударски град кој се наоѓа на ридот Пилав Тепе (тур. Врв од ориз), кој се споменува во историските извори од раната и доцната антика. На ова место се пронајдени керамика, акропол и печки за топење на металите кои сведочат за неговата рударска историја.

Од понудите кои ги предлага овој клуб може да се посочат следниве:

- Алпинистичко-спортски локалитет “Плоча”

Качувачкиот локалитет “Плоча” се наоѓа на магистралниот пат Штип-Радовиш оддалечен на само 22 км. од Штип. Локалитетот има алпинистички, multi pitch и спортско качувачки насоки плус болдери. Карпата се наоѓа на 500 м.н.в. Структурата на карпата е андезит. Како сезона за качување најдобро е на пролет и есен, но се качува и во лето и зима и располага со околу 60 качувачки насоки. Должината на насоките е до 110 м., а нивната тежина од 3 – 8 в. Сите насоки се маркирани и оценети според висината и тежината на искачување. Интересно е што на овој локалитет има и железни скали од клинови кои се нарекуваат “Виџа Ферата” (итал. железен пат) во вкупна должина од 35 м. На Алпите има многу вакви хајкинг тури кои ги користат туристите.

- Искачување на врвот Лисец 1754 м.н.в. кој се наоѓа на планината Плачковица

За искачувањето на овој врв се предлагаат две варијанти од кои една потешка, а другата полесна. Првата варијанта која е подолга и потешка, е со старт и цел од планинарскиот дом Вртешка. Времетраењето на турата е околу 10 часа, а должина на патеката изнесува 24 км., а висинската разлика е 3000 м.н.в. Потребни за турата се 2-3 оброка и 2 литра вода по човек. Тежината на оваа тура е 5.

Втората варијанта која е покуса и полесна е со старт и цел од планинарскиот дом Цумаја. Времетраењето на оваа тура е 6 часа. Должина на патеката е 12 часа, а висинската разлика е 1500 м.н.в. Потребни за оваа тура се 1-2 оброка и 2 литра вода по човек. Тежина на турата е 3.

- Посета на пештерите на планината Плачковица

Старт и цел на оваа тура за посета на пештерите на планината Плачковица е планинарскиот дом Вртешка. Времетраењето на турата е 6 часа, а должината на патеката изнесува 10км. Висинската разлика е 1600 м.н.в. Потребни за турата се 1-2 оброка и 1 литар вода по човек (попатно има вода од извори). Пештерите се осветлени и средени за посета на туристи. Тежина на турата е 3.

- Посета на кањоните на планината Плачковица

*Кањон Камник.* За посета на овој кањон, старт и цел е селото Радање. Времетраење на турата е 7-8 часа, а нејзината должина е 16 км. Висинската разлика е 800 м.н.в. За турата потребни се 1-2 оброка и 1 литар вода по човек (има извор на крајот од кањонот). Тежина на турата е 2.

*Кањон Козјак.* Стартот е од археолошкиот локалитет Баргала, а цел на турата е планинарскиот дом Вртешка. Времетраењето на турата е 10 часа, а должина на патеката е 16 км. Висинската разлика е 700 м.н.в. Потребни за турата се 2-3 оброка и 2 литра вода по човек. Тежина на турата е 5.

*Кањон Зрновка.* Стартот е од планинарскиот дом Вртешка, а цел селото Зрновци. Времетраење на турата е 12 часа, а должина на патеката е 20 км. Висинската разлика е 1500 м.н.в. Потребни за турата се 2-3 оброка и 2 литри вода по човек. Тежината на турата е 5.

*Кањон Морошка река.* Стартот е од планинарскиот дом Црквиште, а цел е селото Мородвис. Времетраење на турата е 4 часа, а должина на патеката е 8 км. Висинската разлика е 1100 м.н.в. Потребни за турата се 1-2 оброка и 2 литра вода по човек. Тежина на турата е 2.

За сите овие тури во алпинистичкиот клуб Астрајон имаат специјализиран планински водич, кој е член на македонската асоцијација на планински водичи и има право да води до осум туристи. Од клубот исто така ни посочија дека од туристите кои годишно го посетуваат овој дел од нашата земја околу стотина се странци. Од страна на клубот, во моментов е во тек изработка на брошури и карта за посета на планините во источна Македонија и работат на проект за маркирање на патеките.

#### 2.4. МОТО-КРОС ТРКИТЕ

На околу 18 км. оддалеченост од Штип, се наоѓа ресторанот и рибник “Рајска градина”. Во разговор со неговиот сопственик Симе Коцев, тој ни откри дека е организатор на 3 трки од државното првенство во мото-крос, кои се возеле на мото-крос патеката Рибник. Првата и втората трка се возеле во 2007 год., а третата во 2008 год. Во план е да се одржат вакви трки и следната година. Интересна е бројката од околу 2000 посетители кои доаѓале да ги проследат овие трки, што говори дека постои интерес за овој вид спорт. На трките учество земале над дваесетина натпреварувачи од земјава (од сите мото клубови) и странство, кои се натпреварувале (за бодови) во три класи. Натпреварувачите од странство допатувале со своите тимови. Домашните натпреварувачи, како и тие од странство своите подготовки на патеката ги правеле

околу една седмица, а самите трките се возеле за време на викенди. Во саботите се возеле пробни трки, а во неделите главните трки.

Инаку мото-крос патеката Рибник е долга околу 1500 м., а на стартот има рампа висока 40 м. Патеката е направена по предвидените стандарди, се наоѓа во одлична состојба и постојано се одржува со специјализирани машини. Мото-кросот е исклучително атрактивен спорт каде натпреварувачите често прават акробации при скоковите, бидејќи патеката е направена на тој начин што постојано се подигнува нагоре па се спушта надолу.

Се планира во иднина да се направат трибини од кои публиката ќе може да ги следи трките, а исто така и боксови за моторите на натпреварувачите и нивните тимови.

### 3. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВОЈ НА СПОРТСКИОТ ТУРИЗАМ ВО ШТИП

Како пример за понатамошен развој на спортскиот туризам во Штип може да се земе турата “ Плачковица во 100 километри “. Според искажувањата на Петре Санев – член на здружението на млади истражувачи “ Баргала “, оваа тура беше реализирана на 16 и 17 мај 2009 година, под покровителството на Универзитетот “ Гоце Делчев “, здружението на млади истражувачи “ Баргала “, општината Штип и планинарското друштво “ Лисец “. Старт на турата бил од еко паркот Вртешка и со движење со ципови преку планината Плачковица се излегло на ридот Петлец крај Берово. Попатно освен природните убавини на планината биле посетени и црквата, бачилото како и спомен плочата каде што е убиен Даме Груев. Во моментот се работи на проект за средување на оваа патека кој е во почетна фаза. Се планира да се среди теренот, да се маркира, да изгради еко село и.т.н.

Како перспектива за развојот на спортскиот туризам во Штип може да се споменат следното: за развојот на ловно-риболовното друштво би помогнало пишувањето на литература за дивечот, за кој малку се знае. Перспектива за аеро-клубот би било отварање на музеј по повод неговата 85 годишна традиција и средување на теренот за параглајдерски летови кај Богословец. На алпинистичкото друштво би му помогнало средувањето на маунтин бајк патеките и отворање на фирма која би изнајмувала велосипеди. За мото-крос трките би помогнале спонзорства за организација, бидејќи за организацијата на трките се потребни финансиски средства.

Се посочува потребата спортските клубови да имаат свој интернет сајт на кој би се рекламирале, а тој може да биде и заеднички за спортскиот туризам во Штип.

Друг важен момент е вклучувањето на овој вид туризам во својата понуда од страна на туристичките агенции, бидејќи може туристите своите спортски активности да ги обавуваат како примарни, секундарни, па дури и случајни. Може да се предлагаат понуди за културен туризам комбинирани со спортски и обратно. Се препорачува да се организираат работилници за обука и изработка на одржливи проекти со кои ќе се аплицира до соодветните европски фондови, кои во своите програми го поддржуваат овој вид на туризам. Исто така треба да се направи соработка со Агенцијата за млади и спорт на Р.Македонија.

Од научна гледна точка недостасуваат истражувања за мотивите и доживувањата кои ги имаат спортските туристи, за причината и однесувањето, натпреварувачкиот дух, адреналинот при учество во некој спорт, возбудувањето, поистоветувањето со хероите на теренот, економскиот бенефит кој го имаат заедниците од одржувањето на спортски настани и.т.н.

#### КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Masterman, G. *“Strategic sports event management, an international approach”*, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2004
2. Weed, M. ed. *“Sport and tourism: a reader”*, Routledge, NY, 2008
3. Weed, M. and Bull, C. *“Sports tourism participants, policy and providers”*, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2004
4. Hinch, T. and Higham, J. *“Sport tourism development”*, Multilingual Matters, 2004
5. Mallen, C. and Adams, L. *“Sport, recreation and tourism event management: theoretical and practical dimensions”*, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2008
6. Higham, J. ed. *“Sport Tourism Destinations: issues, opportunities and analysis”*, Elsevier Butterworth-Heinemann, Oxford, 2005
7. Brent, W. Ritchie, I. Adair, D. *“Sport tourism interrelationships, impacts and issues”*, Channel View Publications, 2004
8. *Културно-историски водич на Штип*, 2002
9. Кралев, Т. *“Сините момчиња од Штип: 85 години Аеро-клуб во Штип”*, 2009